Lesesenteret
Nasjonalt senter for
leseopplæring og leseforsking
Universitetet i Stavanger

Ingeborg Margrete Berge, Nasjonal konferanse om lesing 2023

Fagsamtalen som arena for utforsking og læring

«Den kunst å samtale består av to ting: av kunsten å kunne tale og kunsten å kunne tie og høre.»

Georg Brandes

Utvikle munnlege ferdigheiter

Erfare fagspesifikke arbeidsmåtar

Vise fagkompetanse og få tilbakemelding

§ 3-10. *Undervegsvurdering i fag*

- Undervegsvurdering i fag skal vere **ein integrert del av opplæringa**, og skal brukast til å fremje læring, tilpasse opplæringa og auke kompetansen i fag.
- Undervegsvurderinga kan vere både munnleg og skriftleg.

§ 3-15. Standpunkt i fag

- Eleven skal ha fått høve til å vise kompetansen sin på **fleire og varierte måtar.**

Forskrift til Opplæringslova, 2020, Kap.3.

Undervegsvurdering i norsk for 8., 9. og 10. trinn

- Undervegsvurderinga skal bidra til å fremje læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevane viser og utviklar kompetanse i norsk på 8., 9. og 10. trinn når dei **les kortare og lengre tekstar i ulike sjangrar, utforskar kontekstane til tekstane og reflekterer over korleis konteksten påverkar teksttolkinga.** Dei viser og utviklar òg kompetanse når dei bruker fagspråk, argumenterer, reflekterer og eksperimenterer i munnlege og skriftlege sjangrar og for ulike formål. Vidare viser og utviklar elevane kompetanse når dei **bruker fagspråk** i arbeid med å utforske og reflektere over språkleg variasjon og **i samtale om eigne og andre sine tekstar.**

- **Læraren skal leggje til rette for elevmedverknad og stimulere til lærelyst ved å la elevane få bruke fantasien og oppleve at det å prøve seg fram er ein del av det å lære.** Læraren skal leggje til rette for at elevane utviklar uthald i lesing av lengre tekstar og i utforskande arbeid med faglege problemstillingar. Læraren og elevane skal vere i dialog om utviklinga elevane viser i norsk munnleg og i skriftleg hovudmål og sidemål. Med utgangspunkt i kompetansen elevane viser, skal dei få moglegheit til å setje ord på kva dei opplever at dei får til, og kva dei får til betre enn tidlegare. Læraren skal gi rettleiing om vidare læring og tilpasse opplæringa slik at elevane kan bruke rettleiinga for å vidareutvikle kompetansen sin i faget.

Utdanningsdirektoratet, 2020

MUNNLEG KOMMUNIKASJON

Elevane skal få positive opplevingar ved å uttrykkje og utfalde seg munnleg. Dei skal lytte til og byggje på innspel frå andre i faglege samtalar. Dei skal presentere, fortelje og diskutere på formålstenlege måtar både spontant og planlagd, framfor eit publikum og med bruk av digitale ressursar.

(KD, 2018)

Elevane si utforsking

Louise Rosenblatt og *estetisk lesing* (1995)

Judith Langer (1995) om lesing av litteratur som:

- utforsking av *moglegheitshorisontar*
- bygging av *førestillingar*
- posisjonering

(

Å oppleve og eksperimentere, ivareta nysgjerrigheit og undring, å sanse, søke, oppdage, observere, granske, åpent drøfte, å prøve ut og evaluere…

(Udir, u.å)

Det vi vel å vurdere med karakter fortel elevane kva vi tillegg stor fagleg verdi.

Læraren si utforsking

Vi vet ikke hvem Asle er, for det står ikke så mye skrevet i boka om det, hva han har gjort før. For vi merker jo at det er noe som skurrer i
for
b
a
b
d
tr

Jeg føler at måten boka er bygget opp på er sånn at **Jon Fosse skriver på en måte som gjør at vi får medfølelse for de**. Så har han ikke skrevet om Asle har gjort noe galt eller ikke, så han venter kanskje med det til seinere i boka.

Dialog:

(Elev 1) Jeg synes jo synd på de med ting som skjer, men måten Asle velger å løse tingene på, vi vet jo ikke, men mange tror jo at han har drept naustmannen og da vipper det litt motsatt vei og. **Men jeg føler at den siden som synes synd på de er sterkest siden de står alene og at foreldene er døde eller står mot de.**

(Elev 2) Alida er gravid også da…

(Elev 3) Jeg føler kanskje at Asle er litt umoden til være i den situasjonen han er i, måten han løser problemene sine på. Han burde vært litt eldre.

(Elev 4) Jeg føler han er veldig redd for å være alene og at **det kan ligge noe bak i livet hans.**

«Gruppa bidrar med masse, så kan du legge dine bidrag på toppen av det. Når du ikke husker kan andre fylle inn og det kan lede deg videre til gode refleksjoner.»

«Jeg føler det er mer fritt og åpent og det er mer betryggende når vi er flere.»

Den faglege forteljinga i norskfaget

«The scientific story», Mortimer & Scott, 2003

Mål for opplæringa:

Å gjere den faglege forteljinga tilgjengeleg og hjelpe elevane til å forstå forteljinga.

Læraren si kommunikative tilnærming i ei samtale vil kunne veksle mellom interaktiv dialogisk og interaktiv autoritativ.

Dialogisk: Der fleire perspektiv/røyster kjem fram.

Autoritativ: Der berre *eitt* perspektiv/røyst kjem fram og der det er lite utforsking av idear.

(Berge, Bakken & Skaftun, in press)

Den faglege forteljinga i norskfaget

«The scientific story», Mortimer & Scott, 2003

Utforske → utvikle → repetere

Utforske	utvikle	repetere
Interaktiv dialogisk tilnærming	Interaktiv autoritativ tilnærming	ikkje-interaktiv autoritativ

Muntlig

Lav kompetanse i faget, karakter 2	God kompetanse i faget, karakter 4	Framifrå kompetanse i faget, karakter 6
Eleven begrunner stort sett egne meninger og bruker enkelte retoriske ferdigheter i muntlige presentasjoner, utforskende samtaler og diskusjoner om faglige emner.	Eleven argumenterer saklig og bruker retoriske ferdigheter i muntlige presentasjoner, utforskende samtaler og diskusjoner om faglige emner.	Eleven argumenterer saklig, bruker relevante retoriske ferdigheter og presenterer sammenhengende resonnementer i muntlige presentasjoner, samtaler og diskusjoner om faglige emner.
Eleven lytter og stiller noen oppklarende spørsmål i faglige samtaler.	Eleven lytter og stiller utdypende og oppklarende spørsmål i faglige samtaler.	Eleven lytter og driver faglige samtaler framover med relevante innspill.

Referanser

Berge, Bakken & Skaftun. (in press). På sporet av faglighet i begynneropplæringen. Tekstsantaler i norskfaget. *Nordic Journal of Literacy Reasearch*.

Kunnskapsdepartementet. (2018). *Kjerneelementene i Norsk*. Henta frå https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fornyer-innholdet-i-skolen/id2606028/?expand=factbox2606062

Langer, J.A. (1995). *Envisioning literature: literary understanding and literature instruction.* New York & London: Teachers College Press.

Mortimer, E. F. & Scott, P. H. (2003). *Meaning making in secondary science classrooms*. Open University Press.

Rosenblatt, L. M. (1995). *Literature as exploration.* New York: Modern Language Association of America.

Utdanningsdirektoratet (2020). *Læreplan i norsk*. Henta frå https://www.udir.no/lk20/nor01-06?lang=nob

Vurderingsforskriften (2020). Forskrift til Opplæringsloven (FOR-2006-06-23-724). https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724

Lesesenteret
Nasjonalt senter for
leseopplæring og leseforsking

Universitetet i Stavanger